

Poglobitev akademskega pouka o kazenskem pravu.

Prof. Metod Dolenc (Ljubljana).

I. Novi časi, nove potrebe. Ko smo pravniki pred 30 in več leti študirali na tujih vseučiliščih — bilo nas je na Dunaju več tisoč slušateljev juristov —, učili so nas sloveči profesorji svojih teorij, ali izven predavalnic nam ni nudil nihče stika s prakso. Velika zasluga preobrata k pravilnejšemu pojmovanju akademskega pouka, in to baš v dobi, ko se je vse vprek očitalo sodnikom, da so odtujeni od sveta, gre pokojnemu Hansu Grossu, vseučiliščnemu profesorju, nazadnje v Gradcu. Spravil je vsa izkustva o tehniki kazenskega sodstva v znanstveni sistem kriminalistike; nazval jo je objektivno, kolikor se peča z izsledovanjem in ugotovitvami stvarnih dokazov (realij), subjektivno pa, kolikor obsega ogromno snov o vseh duševnih pojavih, ki pridejo v poštev kot vzroki zločinov in ponašanja zločincev, kot činitelj pri pobijanju zločinov, bodisi da gre za dokazovanja s pričami in izvedenci, bodisi da gre za razsojevanje o krivdi in kazni po učenih ali lajiških sodnikih. Danes je znanstvena zasnova Hansa Grossa razrastla v mogočno drevo. Imamo že posebne panoge-posestrime kriminalno biologijo t. j. nauk o telesnih in duševnih individualnih lastnostih zločincev, in posebno preiskovalno vedo, ki se deli v psihologijo zasliševanja in v dokazovalno tehnologijo.

Za mislečega mladega slušatelja, ki resno stremi, da postane sodnik, odvetnik, notar, upravni uradnik i. sl., morala bi biti predavanja o objektivni in subjektivni kriminalistiki vrlo zanimiva. Kako pa je stvar v praksi? Seminarske vaje iz kazenskega prava so dobro posečane in očitvidno izpolnjujejo svojo zadačo. Na drugi strani pa vidimo, ako se ne oziramo na častne izjeme, da se slušatelji pač vpisujejo v kriminalistična specialna predavanja, posečajo jih pa le toliko, da dobe potrdilo vpisa in frekvence. Tu je čisto jasno, da vsi tisti, ki si hočejo čimprej priboriti izpričevala o napravljenih izpitih,

morda tudi doktorat, ne smatrajo za potrebno, prisostvovati označenim predavanjem, češ da utegnejo porabiti tisti čas za ponavljanje drugih predmetov. Saj predmet kriminalistike, ni obligaten, niti se ne izprašuje pri izpiti. In vendar je za-beležiti dejstvo, da se slušatelji prav pridno in z veliko vneto udeležujejo znanstvenih ekskurzij v jetnišnice, kaznilnice, vzgojevališča, policijski muzej in da naravnost silijo v sodne dvorane, ko gre za obisk porotne ali druge razprave pod vodstvom akademskega učitelja. Praksa miče, gola teorija se omalovažuje. To si treba dobro zapomniti.

Pri nas v Ljubljani bi se utegnilo več doseči v praktični smeri, ako bi se budžetne postavke glede potrebnih kreditov za znanstvene ekskurzije dotirale tako, kakor bi bilo želeli, in ako bi se utegnil oživotvoriti resničen kriminalistični institut. Na vseučilišču v Ljubljani vegetira kriminalnopravni seminar, ker nima kreditov za potrebne znanstvene pripomočke, niti pravega prostora, niti zadostne opreme. Na ta seminar pa je prislonjen takozvani kriminalistični institut, ki je seveda še v embrionalnem stanju. Imamo pač nekaj čepin človeških glav iz težkih kriminalnih primerov, nekaj stotin pušk, samokresov, bodal i. t. d., tudi nekaj fotografij in narisov. Vse to pa mora ležati znanstveno neobdelano, ker ni potrebnih moči, niti prostora, niti omar, še manj pa aparatov za znanstveno izkoriščanje teh predmetov. Kdaj se bodo razmere premenile na boljše, to je odvisno le od uvidevnosti činiteljev, ki razpolagajo z državnim denarjem. O dobri volji naše fakultete ni dvoma.

Tudi sodišča le zelo nerado pošiljajo corpora delicti kriminalističnemu institutu, dasi je to predpisano z naredbo justične uprave. Boje se pač — pisarij! —

To bi bilo nekako sedanje stanje našega vseučilišča. Na drugih pravnih fakultetah naše kraljevine so razmere po pri-liki enake. Pred dvema letoma se je porodila misel, da naj se zasnuje in bogato opremi centralizirani policijski muzej v Beogradu, menda nekako tako, kakor svetovno znani Draždanski policijski muzej. Čisto prav! Toda od ti-stega policijskega muzeja bi imeli le beograjski kriminalisti hasek, gotovo pa ne slušatelji na pravnih fakultetah izven

Beograda, kakor tudi ne policijski organi v provinciji. Seveda se da centralizirati nekaj zelo važnih funkcij kriminalističnega instituta, n. pr. kemične analize, preizkus madežev od krvi ali moškega semena, daktiloskopični odtiski in slično. Ali izven teh praktičnih svrh ostane mrtev ves drugi material za vse druge pokrajine, zlasti glede akademskega pouka.

II. Kako je izven kraljevine? Nočem izvajati posameznih svojih izkustev o priliki lanskega znanstvenega obiska nekoliko univerz v češkoslovaški, avstrijski in nemški republiki. To prihranim za drugo priliko. Dejstvo pa naj pribijem, da se tam polaga vseskozi veliko več važnosti na poglobitev akademskega kazenskega pouka, kakor pri nas s tem, da seznanjajo slušatelje s problemi praktičnega kazenskega pravosodstva. Kot skrajno levo krilo v tem pogledu bi označil vseučilišči v Gradcu in na Dunaju, ki sta si ustvarili vsaka svoj poseben kriminološki seminar. Tu se vrše, da poudarim najznačilnejšo stran, že demonstracije na bolnikih iz umobolnic pa tudi kaznencih iz kaznilnic; slušatelji jih smejo sami eksplorirati. Ta najnovejša metoda akademskega pouka vzbuja gotovo mnogo interesa pri slušateljih, ali zdi mi se povsem razumljivo, da s takimi skrajnimi izrastki akademskega pouka večina učiteljev kazenskega prava na shodu kriminalistov v Inomostu dne 10. septembra 1925 ni soglašala. Podrobnosti namenoma ne navajam, mislim pa, da sem iz osebnega razgovora z akademskimi učitelji zlasti v Nemčiji prav posnel splošno naziranje, da so dunajsko-graške reforme pretirane, dasi imajo tudi v Nemčiji, n. pr. v Lipsiji, že zelo napreden kriminalistični institut. Ne sme se prezreti, da bi po poti takih pretiranih metod utegnilo priti tudi pri seminarjih drugih disciplin do enakih pojavov in vseučilišča, ki naj bodo predvsem torišče za pridobivanje teoretične podlage znanosti, bi postala na vse zadnje banalne poskuševalnice več ali manj senzačnega eksperimentiranja. Sicer pa tudi ne more biti dvomno, da osebe, s katerimi se eksperimentira, nikakor nimajo dolžnosti, staviti se zvedavim mladim ljudem na voljo; ako se stavijo, imajo pri tem svoje namene, često pač tudi te, da si pribavljajo sami zabave s tem, da se pozabavajo z eksperimentatorji.

III. Srednja pot, najboljša pot. S prakso treba slušatelje seznanjati. Pri seminarskih vajah s teoretičnimi problemi, izvedenimi na primerih žive prakse, na podlagi uradnih aktov ali zanesljivih časnikarskih poročil. V kriminalističnem institutu naj se jim da znanstvena podlaga za pravo razumevanje, kako je dokaze izslediti in jih obvarovati za sodno porabo. Psihologija o dokaznih podlagah še davno ni spisana; treba jo bo šele polagoma zgraditi. Slušateljem treba dejansko predočiti različno dokazno moč s sledovi prstov, nog, obutve, učinkov strelav, ubodov, velikanski razmah fotografiranja, pomen bertilonaže in daktiloskopije. V kriminalističnem institutu bi bilo treba slušateljem na primeren način praktično pokazati ugotavljanje provenience krvi, obdukcije, kemične analize itd. Tudi diagnostika dejanskega stanu (Tatbestandsdiagnostik) bi se dala v kriminalističnem institutu izvajati in reducirati na pravo, za praktične kriminaliste pač majhno vrednost. Pri vsem tem bi bilo pač nujno potrebno, da sodelujeta v najožjem stiku profesor kazenskega prava in sodne medicine, eventualno tudi kemije, zlasti tehnološke. Nujno bi bilo treba, da se ustanove na vseh naših pravnih fakultetah posebne stolice za sodno medicino in sorodne discipline.

Izven že gori označenih eksperimentov pa ne bi priporočal nobenih osebnih aktivnih stikov slušateljev z živim človeškim materialom. Le pasivno sodelovanje v tem pogledu, da se jim razkaže ustroj in praktično funkcioniranje raznih tipov sodišč, jetnišnice, kaznilnice, vzgojevališč za zanemareno deco in mladostnike, prisilnih delavnic, to naj bi izpopolnjevalo in nazorno podpiralo pouk v teoretičnih predmetih, seveda vedno le pod vodstvom akademskih učiteljev. Ti naj bi odpirali slušateljem široke poglede v studij vzrokov in učinkov trojne kuge, ki mori človeštvo: alkohol, prostitucija in tuberkuloza. Dalje pa bi bilo enako potrebno, da si pod strokovnjaškim vodstvom slušatelji ogledajo obrate v tiskarni, banki, zadruzi, hranilnici, spediciji, rudniku in slično. Za praktično razumevanje deliktov, ki se pripete v takih obratih, utegne biti to mladim juristom za vse njihovo življenje velikanske koristi. Spominjam se, kako mučno mi je bilo, ko mi je bilo

mlademu preiskovalnemu sodniku naloženo, da izvršim preiskavo precej velike posojilnice, ki so jo uradno zaprli, ker je njen tajnik poneveril, in da jo izročim zopet normalnemu prometu. Predno sem šel na lice mesta, sem se moral poučiti v domačem enakem zavodu na sedežu sodišča o obratu od prvega do zadnjega koraka, šele potem sem se smel nadejati, da me bodo sodni izvedenci morali upoštevati kot — preiskovalnega sodnika.

IV. O priliki drugega pravniškega kongresa v Ljubljani naj bi se vsi akademski učitelji vseh naših pravnih fakultet sestali in posvetovali o korakih, ki so potrebni v svrhu poglobitve akademskega pouka o kazenskem pravu. Morebiti bi dale gori očrtane misli podlago za debato o smernicah, ki bi jih bilo treba vladi predložiti, da se vpišejo v uredbe za pravne fakultete, ki morajo iziti takoj za novim edinstvenim vseučiliškim zakonom. Vlada pa naj bi z vsemi močmi stremila za tem, da bo dobra volja akademskih učiteljev rodila pozitivne uspehe pri našem naraščaju za praktične pravniške poklice. Predvsem bi morala preskrbeti posebne stipendije, ki bi mladim kriminalistom omogočevale proučevanje kriminalne biologije in preiskovalne vede na slovečih inozemskih institutih, kajti treba bo misliti na posebne stranske stolice za kriminalno biologijo in preiskovalno vedo, če nočemo zaostajati za inozemskimi vseučilišči.

Zelo bi bilo tudi umestno, da se zainteresira za poglobitev akademskega studija kazenskega prava kongres pravnikov naše kraljevine sam, pač na ta način, da bi se stavilo to vprašanje na dnevni red enega izmed bodočih zborovanj.

Pravni ustroj Britanskega imperija.¹

Univ. prof. dr. Leonid Pitamic.

Ustroj te države se ne da tolmačiti po nobeni pripoznani splošni obliki sestavljenih držav. Angleži sami izrečno in od-

¹ Ta razprava je vzeta iz poglavja o sestavljenih državah v knjigi »Država«, ki jo avtor pripravlja in ki bo l. 1927 izšla v založbi Družbe